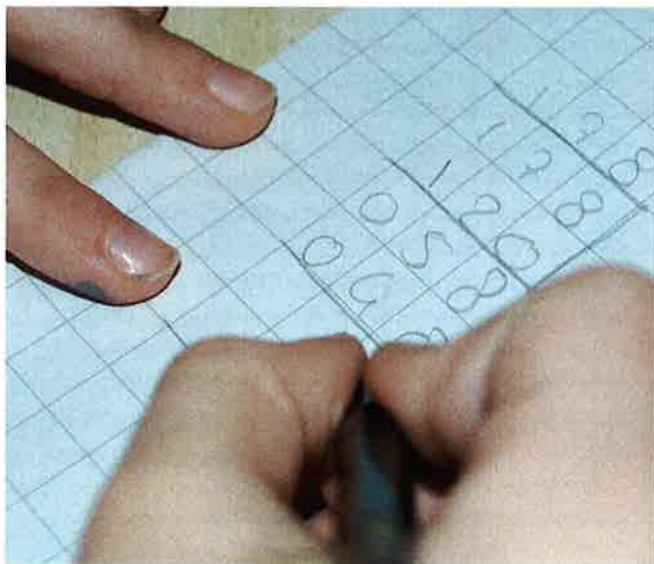

BEWUSTWORDING EN ONTWIKKELING VAN KERNKWALITEITEN

PETER RUIT EN FRED KORTHAGEN

Hoe staat het met het welzijn van de kinderen op uw school? Wordt u ook zo moe van de steeds verdergaande prestatiedrang? Heeft het onderwijs niet de opdracht om kinderen meer te bieden dan hoge Citoscores? Wilt u meer bezig zijn met de vorming van de persoon dan met prestaties?

Onze stelling is dat een kind dat zich veilig en competent voelt beter presteert dan een kind dat alleen de druk voelt om te presteren. Afgelopen jaar is er door ons onderzoek gedaan naar de effecten van het bewust maken van kernkwaliteiten bij kinderen in het basisonderwijs.

'We hebben vandaag toetsen gehad en ik heb bij niemand afgekeken.'

'Ik vind rekenen leuk en ik leer er veel van.'

Uitspraken van kinderen die meededen aan dit onderzoek en zich bewust zijn geworden van hun kernkwaliteit, respectievelijk 'betrouwbaarheid' en 'liefde voor leren'.

Positieve psychologie

In het huidige onderwijs wordt sterk gefocust op tekorten van kinderen, om daar vervolgens handelingsplannen voor te schrijven. Van der Wolf (2007, 2011) stelt dat we op de verkeerde weg zijn door zozeer de nadruk te leggen op problematiseren en diagnosticeren. De tijd lijkt rijp voor een omslag, hetgeen aansluit bij ontwikkelingen in

de psychologie. Sinds 1999 is de positieve psychologie een belangrijk nieuw vakgebied geworden dat veel invloed heeft op gebieden als psychotherapie, welzijnswerk en ook op processen in het bedrijfsleven (Peterson, 2006; Seligman, 2011). De positieve psychologie richt zich op de kracht van de persoon, dit in tegenstelling tot de traditionele klinische psychologie die vooral gericht was op tekorten en geestelijke ziekten. Binnen de positieve psychologie wordt meer onderzoek gedaan naar de vraag hoe psychologische groei tot stand komt. Op basis van dat onderzoek wordt gepleit voor het versterken van de persoonlijke kracht van mensen door positieve activiteiten (Park, Peterson & Seligman, 2004). De nadruk ligt op de persoonlijke kwaliteiten van mensen, hun kernkwaliteiten. Naar aanleiding van empirisch onderzoek uit de positieve psychologie mag verondersteld worden dat het heilzaam is om in het onderwijs meer aandacht te besteden aan het versterken van zulke kernkwaliteiten, in het bijzonder bij kinderen.

Onderzoek naar kernkwaliteiten

Voor ons onderzoek onder basisschoolkinderen is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

Wat zijn de effecten van een interventie, gericht op vergroting van de bewustwording en ontwikkeling van kernkwaliteiten bij kinderen in het basisonderwijs?

Ons onderzoek richtte zich op het effect van het stimuleren van het bewust gebruiken van kernkwaliteiten bij kinderen in het basisonderwijs en is uitgevoerd onder 781 kinderen op 15 verschillende scholen voor basisonderwijs, waarbij 33 leraren betrokken waren. Ofman (2010) noemt kernkwaliteiten onze meest 'eigene' eigenschappen. Ze vormen het potentieel aan persoonlijke mogelijkheden die wij tot onze beschikking hebben en die we al dan niet gebruiken. Kernkwaliteiten zijn in aanleg aanwezig en kunnen aangeboord en ontwikkeld worden. Ieder mens beschikt over kernkwaliteiten die, indien zij gevoeld en aangesproken worden, een bescherming vormen tegen

NJPV CONFERENTIE 2012

Donderdag 1 en vrijdag 2 november 2012

*Het programma concentreert zich op het wezen van de stamgroep.
De digitale inschrijving is 1 mei gestart.*

Nederlandse Jenaplan Vereniging

problemen en die een gezonde psychische staat doen ontstaan, versterken en in stand houden (Seligman, 2002; Peterson & Seligman, 2004). Kinderen blijken na een relatief korte interventie door hun leraren, redelijk goed in staat te zijn hun kernkwaliteiten te herkennen en die te verbinden met hun gedrag, waarbij we ook langere termijneffecten zagen. Leraren ontdekten dat het bewust worden en inzetten van kernkwaliteiten zinvol is.

Enkele krachtige voorbeelden van het bewust worden en gebruiken van kernkwaliteiten bij kinderen, blijken uit de volgende uitspraken die door kinderen zijn gedaan:

- Kernkwaliteit sociale intelligentie: 'Ik heb met Gerda gepraat over haar broertje die al een hele poos overleden is.' 'Ik heb een praatje gemaakt met een gehandicapt meisje. Ze liep bijna huppelend naar huis. Het gaf mij een fijn gevoel.'
- Kernkwaliteit vriendelijkheid: 'Bij het helpen van een ander in de gymzaal, kreeg ik er een fijn gevoel bij.' 'Ik heb geholpen met de was sorteren en ben er tevreden over.'
- Kernkwaliteit spiritualiteit: 'Want ik vertrouwde op God dat Hij mij kracht heeft gegeven. De hele dag denk ik eraan dat iedereen waardevol is en een doel heeft.'

Resultaten uit het onderzoek

Ons onderzoek liet verschillende resultaten zien. Kinderen worden zich bewust van hun kernkwaliteiten en zijn er trots op. Een leraar meldde: 'Twee kinderen kwamen bij mij in de klas achter hun kernkwaliteit 'liefde voor leren'. Spontaan kwamen ze aan het eind van de dag naar me toe met de vraag of ze wat rekenwerk mochten kopiëren, want ze hadden die morgen de sommen niet helemaal begrepen. En dan konden ze op die manier thuis nog oefenen. Prachtig! Afgelopen jaar heeft daar nog geen kind om gevraagd!'

Driekwart van de kinderen blijkt goed in staat om hun kernkwaliteit in verschillende contexten, opnieuw en zelfstandig te gebruiken. Het bewust inzetten van kernkwaliteiten wordt door ruim driekwart van de kinderen als een positieve activiteit ervaren, wat in bijna alle gevallen een positieve emotie geeft.

Ongeveer een derde van de kinderen gaf aan het zinvol te vinden dat ze zich bewust zijn geworden van hun kernkwaliteit, wat bijvoorbeeld bleek uit het volgende interviewfragment: 'Ik vind het wel heel leuk en het is misschien ook handig voor later. Je leert er nu al heel veel van en voor als ik later mijn kernkwaliteit meer

ontwikkeld heb. Ik was me er nooit bewust van.'

Er is bij veel kinderen (80%) sprake van een langetermijneffect. Na drie maanden wisten de kinderen zich nog te herinneren welke kernkwaliteit zij gebruikt hadden tijdens het experiment, terwijl bijna 60% van de kinderen voorbeelden wisten te geven hoe zij hun kernkwaliteit nog steeds gebruikten. Kinderen ontwikkelen niet alleen een positieve kijk op zichzelf, maar ook op de andere kinderen (positief pedagogisch klimaat).

Samenvattend: het is duidelijk geworden dat het mogelijk is door middel van een relatief korte en eenvoudige activiteit invloed uit te oefenen op de persoonlijke groei van kinderen.

Het onderzoek wordt in de tweede helft van 2012 gepubliceerd in een boek dat in de Verenigde Staten uitkomt.¹

Vervolgonderzoek

Voor een vervolgonderzoek zijn we op zoek naar scholen die bewust willen inzetten op de ontwikkeling van kwaliteiten en talenten van kinderen. In ons onderzoek willen we preciezer kijken naar de effecten van het bewust worden en gebruiken van de kernkwaliteiten op welzijn. Ook bestuderen we het zogenaamde 3D-leren (Korthagen, 2011): leren dat diepgaand is, duurzaam, en dat doorwerkt in gedrag. Diepgaand wil zeggen dat de gehele persoon betrokken is bij het leerproces. Het leren ontwikkelt zich daardoor van binnenuit (Korthagen & Lagerwerf, 2011). Duurzaam betekent niet alleen dat er sprake is van langdurige opbrengsten voor de persoon zelf, maar ook dat deze opbrengsten dienstbaar zijn voor de omgeving. 'Doorwerken in gedrag' wil zeggen dat er gedrag getoond wordt dat overeenkomt met alle persoonlijkheidslagen (Korthagen, 2011). We noemen dit ook wel authentiek gedrag.

Uit eerder onderzoek van Park en Peterson (2009) is gebleken dat het bewust gebruiken van bepaalde kernkwaliteiten een positieve invloed

DAG VOOR JENAPLANSCHOLEN MET EEN SOCIAAL-ZWAKKE POPULATIE

Donderdag 4 oktober 2012 (jenaplanschool Wilgentoren, Hilversum)
Mailing wordt voor de zomervakantie 2012 verspreid.

NJPV Nederlandse Jenaplan Vereniging

ZET NU VAST IN JE AGENDA:

Dag van en voor beginnende stamgroepleiders: 16 januari 2013

Dag van en voor jenaplansdirecteuren: 27 maart 2013

Dag van en voor interne jenaplanbegeleiders: 27 maart 2013

heeft op de leerprestaties van kinderen. Vanaf groep 5 wordt er actief deelgenomen aan het onderzoek. De groepen 1 – 4 nemen niet deel aan het onderzoek, maar kunnen wel met kernkwaliteiten aan de slag. Experimenten met eenvoudige activiteiten, waardoor ook deze jonge kinderen bewust leren omgaan met hun kernkwaliteiten, zien er veelbelovend uit.

Traject voor uw school

Bent u geïnteresseerd en wilt u meewerken aan dit wetenschappelijke onderzoek? Wij bieden een praktisch scholingstraject aan, bestaande uit twee cursusdagen, met tussentijdse oefeningen in de eigen praktijk. Heeft u vragen over het onderzoek of over het traject? Neem dan contact op via p.ruit@driestar-educatief.nl of 0182-540373 of 06-42698418.

Peter Ruit is senior opleidingsdocent, onderzoeker, supervisor en coach. Hij heeft ervaring met het doen van onderzoek, opleiden van (school)opleiders en teamtraining. Daarnaast is hij beoordelaar voor de Stichting Registratie Lerarenopleiders.

Fred Korthagen is emeritus-hoogleraar onderwijskunde en senior-trainer. Hij heeft met veel scholen en andere onderwijsinstellingen in binnen- en buitenland gewerkt aan het werken vanuit kwaliteiten en won internationale prijzen voor zijn wetenschappelijk werk.

Fotografie: Rik Brussel en Felix Meijer

Felix Meijer
deskundig in onderwijs
035 6280242

**Op weg naar hedendaags jenaplanonderwijs
op zoek naar
boeiende, praktische scholing
of deskundige begeleiding?**

**Bel of mail naar felixmeijer@synego.nl voor
een vrijblijvend gesprek en we maken een
traject op maat.**

Scholing

- ◆ cursus Jenaplan Oriëntatie
- ◆ cursus Oudergesprekken

Begeleiding

- ◆ één-jenaplan-zorgroute
- ◆ jenaplankernkwaliteiten
- ◆ opbrengst- en doelgericht jenaplanonderwijs
- ◆ wereldoriëntatie
- ◆ levend taalonderwijs
- ◆ teamvorming en visieontwikkeling

Coaching

- ◆ (beginnende) stamgroep- en schoolleiders
- ◆ bouw- en jenaplancoördinatoren
- ◆ managementteam

Noten

¹. Ruit, P. & Korthagen, F.A.J. (2012). Developing core qualities in children. In Greene, W., Kim, Y. & Korthagen, F.A.J. (Eds.), *Teaching and learning from within: A core reflection approach to quality and inspiration in education*. New York: Routledge.

Literatuur

Korthagen, F.A.J. (2011). *Ik heb er veel van geleerd: Een reflectie over effectief opleiden en krachtgericht coachen*. Afscheidsrede. Utrecht: Universiteit Utrecht.

Korthagen, F. & Lagerwerf, B. (2011). *Leren van binnenuit: Kwaliteit en inspiratie in het onderwijs*. Den Haag: Boom Lemma.

Ofman, D. (2010). *Bezieling en kwaliteit in organisaties*. Servire.

Park, N.P. & Petersen, C. (2009). Character Strengths: Research and Practice. *Journal of College & Character*, volume X, no. 4.

Park, N.P. (2004). Strengths of character and well-being. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23, 603-619.

Peterson, C. & Seligman, M.E.P. (2004). *Character strengths and virtues: A handbook and classification*. New York / Washington, DC: Oxford University Press / American Psychological Association.

Peterson, C. (2006). *A primer in positive psychology*. New York: Oxford University Press.

Seligman, M.E.P. (2011). *Flourish*. New York: Free Press.

Seligman, M. E.P. (2002). *Authentic Happiness: Using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment*. New York: The free press.

Wolf, K. van der (2011). *Hoe zorgelijk is de kindereenzorg? Een kritische beschouwing*. *Othopedagogiek: onderzoek en praktijk*, 129-136.

Wolf, K. van der (2007). *Het wassende water van de kindereenzorg*. *MESO magazine*, 5-9.